

Handlingsplan för arbetet med förorenade områden

Bakgrund

Förorenade områden är mark, grundvatten, ytvatten, sediment eller byggnader där halten av något ämne är så hög att det kan orsaka en risk för människors hälsa eller miljön.

Det nationella miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö har när det gäller förorenade områden följande precisering; *"Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön"*.

I Västra Götalans län finns följande regionala tilläggs mål avseende miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och förorenade områden; *Alla områden med mycket stor risk (riskklass 1) eller stor risk (riskklass 2) för människors hälsa eller miljön ska åtgärdas*

- *År 2020 har användningen ökat av annan teknik än schaktning följt av deponering, utan föregående behandling av massorna.*
- *År 2025 är minst 25 procent av områdena med mycket stor risk för människors hälsa eller miljön är åtgärdade (riskklass 1).*
- *År 2025 är minst 15 procent av områdena med stor risk för människors hälsa eller miljön är åtgärdade (riskklass 2).*
- *År 2050 har alla områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön blivit åtgärdade (riskklass 1 och 2).*

Tillsynsansvaret för förorenade områden styrs av miljö tillsynsförordningen. Dalslands miljö- och energinämnd är tillsynsmyndighet över förorenade områden där föroreningarna härrör från miljöfarliga verksamheter som nämnden har tillsyn över inklusive de verksamheter som lagts ned och där nämnden hade tillsyn över den miljöfarliga verksamheten. Nämnden är även tillsynsmyndighet över förorenade områden som orsakats av verksamheter som lagts ned före 1 juli 1969.

Länsstyrelsen har fram till och med 2015 inventerat och riskklassat nedlagda verksamheter. Det är Dalslands miljö- och energinämnds ansvar att inventera och riskklassa återstående objekt. Det är även tillsynsmyndighetens uppgift att ställa krav på att den som är ansvarig undersöker och vid behov efterbehandlar ett förorenat område. Tillsynsmyndigheten ansvarar även för att hantera ärenden som styrs av händelser så som att information inkommer om att en förorening upptäckts, anmälan om avhjälpande åtgärder samt ärenden gällande fysisk planering och exploatering av misstänkt förorenade områden.

I Dalslands miljö- och energinämnds verksamhets- och tillsynsplan för 2018 finns två konkretiserade mål angående förorenade områden;

Postadress

Dalslands miljö
& energikontor
Kyrkogatan 5
464 30 Mellerud

Telefon

0534-939430

E-post

kansli@dalsland.se

Org. nr.

222.000.0877

- Mål 16: *Samtliga 21 potentiellt förorenade områden inom riskklass 1–2 ska vara åtgärdsbedömda och vid behov åtgärdade senast 2020.*
- Mål 17: *Samtliga 105 potentiellt förorenade områden inom riskklass 3–4 ska vara åtgärdsbedömda och vid behov åtgärdade senast år 2025.*

Metodik för Inventering av Förorenade Områden (MIFO)

Naturvårdsverket har utarbetat en metod för prioritering av arbetet med förorenade områden; *Metodik för Inventering av Förorenade Områden (MIFO)*. Detta för att prioritera de områden med störst risk. När ett misstänkt förorenat område identifierats, ett område där det funnits en verksamhet som skulle kunna förorena området, förses det med en branschklass (branschklass 1-4). Branschklassningen är en gruppriskklassning som baseras på generella bedömningar utifrån vilken verksamhet/ bransch som funnits på platsen. Ett identifierat potentiellt förorenat område, behöver inte vara förorenat i praktiken eller komma att kräva efterbehandlingsåtgärder. Men det innebär att vi vet var de finns och vilken branschklass objekten fått utifrån vilken bransch som bedrivits på platsen.

Därefter inventeras objekten enligt MIFO-metodiken och tilldelas en riskklass (1-4). Fas 1 omfattar en orienterande studie och resulterar i en riskklassning. Fas 2 omfattar en översiktlig undersökning och en ny riskklassning.

I och med riskklassningen görs en översiktlig bedömning av de risker för människors hälsa och miljön som det förorenade området kan innebära idag och i framtiden och de områden som innebär högst risk kan prioriteras. Det finns fyra olika riskklasser:

- riskklass 1, mycket stor risk,
- riskklass 2, stor risk,
- riskklass 3, måttlig risk och
- riskklass 4, liten risk.

Riskklassningen är ett första steg för att avgöra vilka områden man bör gå vidare med. Det är i första hand objekt i riskklass 1 och 2 som prioriteras vidare för utredningar och vid behov efterbehandlingsåtgärder.

Antal förorenade områden inom kommunerna

Länsstyrelsen registrerar information om förorenade områden i länet i en databas, kallad EBH-stödet. I databasen finns information om misstänkt eller konstaterat förorenade områden. I databasen finns 396 objekt registrerade i Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda och Melleruds kommuner. En del av dessa har länsstyrelsen tillsyn över. I en del fall är det oklart vem som är tillsynsmyndighet, det styrs av miljöprövningsförordningen samt om och när tillsynsansvaret övertagits från länsstyrelsen. Tills vidare utgår vi från att det är Dalslands miljö- och energinämnd som är tillsynsmyndighet för de objekt där det inte tydligt framgår att det är länsstyrelsen, vilket medför 381 objekt.

En del av objekten i EBH-stödet är riskklassade, men många är bara identifierade och försedda med en branschklass. Fördelningen över hur många objekt som finns i respektive risk-/branschklass och där Dalslands miljö- och energinämnd är tillsynsmyndighet, alternativt där det inte framgår vem som är tillsynsmyndighet, framgår av nedanstående tabell:

Postadress	Telefon	E-post	Org. nr.
Dalslands miljö & energikontor Kyrkogatan 5 464 30 Mellerud	0534-939430	kansli@dalsland.se	222.000.0877

Risk- /branschklass	1	2	3	4	1-4
Riskklassade	3	20	61	27	111
Branschklassade	2	90	126	52	270

Tabell 1.

Av dessa objekt är en del undersökta och vid behov åtgärdade. För att få fram en lista på de objekt som behöver utredas har de objekt som är åtgärdsbedömda tagits bort i tabell 2. Med åtgärdsbedömda avses objekt där en bedömning gjorts av om undersökningar och efterbehandlingsåtgärder behöver vidtas, vid behov är åtgärd avslutad och uppföljning genomförd.

Risk- /branschklass	1	2	3	4	1-4
Riskklassade	3*	16**	59	21	100
Branschklassade	1	55	126	52	233
Ska inventeras***	1	55	15	-	71

Tabell 2.

* två av dessa är pågående ärenden angående undersökning respektive åtgärd.

** tre av dessa är inventering pågående

*** objekt i branschklass 2 och de branscher i branschklass 3 som enligt den prioritering som Naturvårdsverket och Länsstyrelsen gjort i den s.k. branschlistan ska inventeras och riskklassas.

Många av objekten i tabell 2 är enbart identifierade och branschklassade och behöver riskklassas. För det fortsatta arbetet med förorenade områden föreslås att Dalslands miljö- och energinämnds arbete ska fokuseras till de objekt med risk- och branschklass 1 och 2 samt vissa branscher i branschklass 3. Arbetet ligger då i linje med de regionala miljömålen samt med den prioritering Naturvårdsverket och Länsstyrelserna gjort över vilka branscher som inventeringen bör koncentreras till. Detta medför att det är 71 objekt i branschklass 1-3 som ska inventeras och riskklassas. Arbetet med inventering och riskklassning av dessa kommer sannolikt medföra att fler objekt tilldelas riskklass 2 och kan även medföra riskklass 1. Drygt hälften av objekten i branschklass 1-3 är verksamheter som är i drift.

Mål och resursbehov

När länsstyrelsen arbetade med inventering av förorenade områden räknade de med att en person som arbetade enbart med inventering kunde inventera i genomsnitt 2 objekt i veckan. Denna siffra bedöms hög att sätta för Dalslands miljö- och energikontors arbete med anledning av att när länsstyrelsen arbetade med detta, arbetade personer fokuserat på inventering och med ett stort antal objekt branschvis. För Dalslands miljö- och energikontors arbete uppskattas resursbehovet för inventering vara 30 timmar per objekt.

Arbetet med förorenade områden är resurskrävande och man kan räkna med att det tar 3 år från att ansvarsutredning startats till att sanering är avslutad, ofta även längre tid. Arbetet med inventering och riskklassning av branschklassade objekt kommer sannolikt att medföra en ökning av objekten i riskklass 1-2. Om alla objekt som har branschklass 1 och 2 får riskklass 1 eller 2 efter genomförd inventering medför det sammanlagt 75 objekt i riskklass 1 och 2. För arbetet med bedömning av efterbehandlingsbehov efter

avslutad inventering bedöms resursbehovet vara uppskattningsvis 150 timmar/objekt (den uppskattade tiden kommer från Miljösamverkan Östra Skaraborgs bedömning av resursbehovet och är uppdelat på ansvarsutredning 30 timmar, undersökningsskede 60 timmar, ansvarsutredning åtgärd 20 timmar och åtgärdsskede 40 timmar).

För att nå de regionala miljömålen punkt 2 (25 % riskklass 1) och punkt 3 (15 % riskklass 2) är det i dagsläget 18 objekt som ska vara åtgärdade fram till 2025, ifall alla objekt med nuvarande branschklass 1 eller 2 kommer att få riskklass 1 eller 2 efter genomförd inventering. Dessa mål bedöms uppnås med hänsyn till det antal som är åtgärdade alternativt där åtgärd pågår. För att nå det regionala miljömålet punkt 4 (alla riskklass 1 och 2) är det 115 objekt som ska vara åtgärdade till 2050, ifall alla objekt med nuvarande branschklass 1 eller 2 kommer att få riskklass 1 eller 2 efter genomförd inventering. I dagsläget har 35 % av dessa åtgärdsbedömts.

För att nå målen i Dalslands miljö- och energinämnds verksamhets- och tillsynsplan ska samtliga objekt inom riskklass 1-2 vara åtgärdsbedömda och vid behov åtgärdade senast 2020. Det innebär att de 19 - 75 objekt (75 om branschklass 1-2 hamnar i riskklass 1-2) som inte är åtgärdsbedömda ska vara det på 3 år, vilket uppskattningsvis skulle kräva att 950-3750 timmar ska läggas ner på arbetet med egeninitierad tillsyn avseende dessa per år. Det utrymmet finns inte i tillsynsplanen och regionalt är målsättningen att detta ska vara utfört till 2050. I nämndens verksamhets- och tillsynsplan för 2018 har 700 timmar avsatts för arbetet med förorenade områden. Utöver den tid som kan läggas på egeninitierad tillsyn avseende dessa tillkommer den tid som behöver läggas på inventering av branschklassade objekt samt händelsestyrd tillsyn.

Det finns behov av uppdatering av målen i verksamhets- och tillsynsplanen med anledning av det stora antal objekt som återstår att arbeta med och att arbetet är resurskrävande, men även att mer resurser avsätts för arbetet med förorenade områden. En realistisk målsättning för när samtliga förorenade områden inom riskklass 1-2 ska vara åtgärdsbedömda och vid behov åtgärdade är år 2050. Önskvärt hade dock varit att ha en något högre målsättning som medför en buffert på några år i förhållande till det regionala målet. För arbetet med inventering bedöms en realistisk målsättning vara att de 71 objekten ska vara inventerade senast 2025. Förslag till nya mål:

- Mål 16: samtliga potentiellt förorenade områden inom riskklass 1-2 ska vara åtgärdsbedömda och vid behov åtgärdade senast 2050.
- Mål 17: samtliga 71 objekt som ska inventeras i branschklass 1-3 ska vara inventerade och riskklassade senast 2025.

Resursbedömning för arbetet med ovanstående mål:

	Antal objekt	Tid per objekt	Total resursåtgång	Resursåtgång för att uppnå föreslagna mål 16 och 17
Inventering	71	30	2130 timmar	300 timmar/år*
Åtgärdsbedömning av riskklass 1-2	75**	150	11 250 timmar	350 timmar/år***

Tabell 3

*Totalresursåtgång för inventering (2130 timmar) uppdelat på 7 år för att nå mål 17 (71 objekt ska vara inventerade till 2025).

** Antal objekt i riskklass 1-2 beror på resultatet av inventeringsarbetet, om samtliga objekt i branschklass 1 och 2, men inget av objekten i branschklass 3, hamnar i riskklass 1 och 2 innebär det 75 objekt.

*** Totalresursåtgång för åtgärdsbedömning (11 250 timmar) uppdelat på 32 år för att nå mål 16 (75 objekt ska vara åtgärdsbedömda och åtgärdade senast 2050).

När inventeringsarbetet är färdigt och de objekten är riskklassade kan den egeninitierade tillsynen fokuseras på arbetet med åtgärdsbedömning, dessutom kommer siffrorna över antal objekt i riskklass 1-2 att vara säkrare. Det kan då även vara realistiskt med en högre målsättning avseende mål 16.

Utöver ovanstående resursbehov finns även behov av att tid avsätts för arbetet med förorenade områden som är händelsestyrd, så som att information inkommer om att en förorening upptäckts, anmälan om avhjälpande åtgärder samt ärenden gällande fysisk planering och exploatering av misstänkt förorenade områden. När det gäller exploatering är det viktigt att komma in i den kommunala planeringsprocessen så tidigt som möjligt med frågor om efterbehandling av förorenade områden. Resursbehovet avseende denna typ av ärenden har inte uppskattats än då vi i dagsläget inte har tillgång till några säkra siffror för att uppskatta resursbehovet. Bedömningen är dock att de avsatta 700 timmarna i tillsynsplanen för 2018 för arbetet med förorenade områden inte fullt ut täcker behovet för att arbeta efter ovanstående föreslagna mål och den händelsestyrda tillsynen.

Inriktning för tillsynen

För att åstadkomma största möjliga miljönytta ska tillsynen prioriteras med nedanstående inriktning. Arbetet med inventering och riskklassning av pågående miljöfarliga verksamheter inom nämndens tillsynsansvar avses bedrivas inom ramen för ordinarie tillsyn. Därutöver behöver en bedömning göras över om det föreligger behov av undersökningar och efterbehandlingsåtgärder och då drivas på av tillsynsmyndigheten. Det är ett stort antal objekt och arbetet är resurskrävande. För att prioritera och inrikta insatserna till de objekt med störst risk har Dalslands miljö- och energikontor utarbetat ett prioriteringssystem. Objekt som tilldelats riskklass 1 är prioriterade och det objekt som har branschklass 1 behöver riskklassas. De objekt som i tabell 2 finns i riskklass eller branschklass 2 samt de objekt i branschklass 3 som ska inventeras och riskklassas har poängsatts utifrån följande riskfaktorer;

- inom vattenskyddsområde
- inom område med goda grundvattentillgångar
- nära ytvattenförekomst
- närhet till skyddsvärd natur
- närhet till bostäder, skolor, områden där det är mycket människor i rörelse
- översvämningsrisk

Poängen utifrån ovanstående har summerats och resulterat i ett antal objekt som avses att prioriteras. Utöver det har Dalslands miljö- och energikontor valt att prioritera objekt där kännedom om objekten utifrån historiken medför en risk för förorening som kontoret anser motiverar en prioritering. Deponier som inte är åtgärdade är riskklassade enligt en förenklad mall av länsstyrelsen och de flesta har tilldelats riskklass 3. Dalslands miljö- och energikontor avser att arbeta med översyn av dessa.

Postadress

Dalslands miljö
& energikontor
Kyrkogatan 5
464 30 Mellerud

Telefon

0534-939430

E-post

kansli@dalsland.se

Org. nr.

222.000.0877

Den egeninitierade tillsynen avses alltså prioriteras med följande inriktning:

- inventering och riskklassning av pågående verksamheter inom ordinarie miljötillsyn,
- prioritera arbetet med riskklass 1 objekt och riskklassning av branschklass 1,
- prioritera de objekt som finns i risk- eller branschklass 2 samt de objekt i branschklass 3 som viktats högst enligt ovanstående poängsättning för riskfaktorer,
- utöver ovanstående avses arbetet med vissa objekt prioriteras utifrån kännedom om historik och föroreningsrisk samt
- översyn av riskklassning av deponier.

Utöver den egeninitierade tillsynen behöver även följande, s.k. händelsestyrda ärenden handläggas

- Fysisk planering och exploateringsärenden som berör förorenade områden
- Informations- och anmälningsärenden gällande förorenade områden
- Nedläggning av verksamheter där frågan om eventuella föroreningar behöver drivas medan ansvarig verksamhetsutövare finns kvar.

Finansiering

Huvudregeln i miljöbalken är att ansvarig för att bekosta undersökningar och efterbehandlingsåtgärder är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som orsakat en förorening, principen om att förorenaren betalar. Ibland kan även en fastighetsägare bli ansvarig. För prioriterade objekt finns även möjlighet till statligt bidrag för undersökningar och åtgärder om det inte finns någon ansvarig som kraven kan riktas mot, i denna typ av ärenden kan kommunerna ansvara för att vara huvudman.

Arbetet med inventering och riskklassning av pågående miljöfarlig verksamhet kan drivas inom den ordinarie miljötillsynen och till viss del finansieras av avgifter för miljötillsyn. I den årliga tillsynsavgiften ingår handläggning av planerade inspektioner, förberedelser inför och restid i samband med dessa, upprättande av inspektionsprotokoll, beslut och andra skrivelser, granskning av rapporter och andra redovisningar. Men inte handläggning vid utökat tillsynsbehov t.ex. med anledning av utredningsvillkor eller anmälan om verksamhet eller åtgärd. För sådan handläggning ska timavgift tas ut enligt taxan. Detta medför att utredningar till viss del kan ingå i den årliga tillsynsavgiften, men normalt inte särskilt krävande handläggning som kan uppstå när föroreningar i mark eller byggnader behöver utredas och eventuellt åtgärdas. Avgiften för handläggningen kan i sådana fall tas ut i form av timavgift.

När det gäller övriga ärenden är det när en ansvarsutredning visar att någon ansvarig kan ställas till ansvar för undersökningar och ev. åtgärder som arbetet kan finansieras av tillsynsavgifter för handläggningstid. Erfarenheten är att denna typ av ärenden kan vara mycket tidskrävande och att en del av tiden kan vara svår att ta ut avgifter för.

I Dalslands miljö- och energinämnds verksamhets- och tillsynsplan för 2018 finns 700 timmar avsatta för arbetet med förorenade områden.

Postadress

Dalslands miljö
& energikontor
Kyrkogatan 5
464 30 Mellerud

Telefon

0534-939430

E-post

kansli@dalsland.se

Org. nr.

222.000.0877
